

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter

Aldén, Gustaf A.,

54 D br.

National Library
of Sweden

1903

Polit. ekon.
Kvinnor
(24)

SVENSKA KVINNANS KOMMUNALA RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER

KORT ÖVERSIKT

PÅ UPPDRAG AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDETS
KOMMITTÉ FÖR LAGFRÅGOR

SAMMANFATTAD

AV

GUSTAF A. ALDÉN

FÖRF. TILL »MEDBORGARENS BOK»

TREDJE OMARBETADE UPPLAGAN

PRIS: 15 ÖRE

(ERHÅLLES GENOM FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
STOCKHOLM)

STOCKHOLM, AFTONBLADETS TRYCKERI 1912.

t. 1903.

SVENSKA KVINNANS

KOMMUNALA RÄTTIGHETER

OCH SKYLDIGHETER

KORT ÖVERSIKT

AF FÖRHÅLLANDEN I SVENSKA KVINNANS
KOMMUNALA RÄTTIGHETER

SAMMANTAGNING

GUSTAF A. ALDEN

FRÖJ. H. ALDEN

TREDJE OMRÅDET I STOCKHOLM

PRIS: 12 ÖRE

UTGÅFVA AF SVENSKA KVINNANS RÄTTIGHETER

STOCKHOLM

STOCKHOLM: H. & P. ÅBERG & SÖNER, 1894.

I. Kommunal rösträtt.

Med kommunal rösträtt förstås rätten att deltaga i överläggningar och beslut å kommunal-, municipal- och kyrkostämmor samt allmän rådstuga och i val av landstingsmän, stads-, kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige samt prästval.

Kvinnor äga under vissa villkor kommunal rösträtt, men däremot icke politisk eller rätt att deltaga i val till riksdagens Andra kammare.

Anm. Kvinnor äga *icke* rätt att deltaga i val för uppsättande av förslag till borgmästare, rådmän och magistratssekreterare i Stockholm samt borgmästare i övriga städer.

1. Stadsfullmäktigeval.

A) I Stockholm.

(Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm av d. 23 maj 1862 med senare ändringar.)

§ 7. *Envar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem av kommunen samt enligt § 40 förbunden att till densamma erlägga skatt och icke häftar för oguldna stadsutskylder, är med iakttagande av de närmare bestämmelser och inskränkningar, som § 8 mom. 1 innehåller, berättigad att i val av stadsfullmäktige deltaga.*

Enahanda rättighet tillkommer bolag. (Lag den 26 maj 1909.)

Anm. Gift kvinna är deklarations- och skattpliktig samt därigenom röstberättigad för sådan inkomst och förmögenhet, varöver hon enligt lag äger ensam råda (*Bevillningsförordningen § 8 och Förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt § 25*). Detta gäller för sådan fastighet eller inkomst av annan egendom, 1) som hustrun på grund av *äktenskapsförord* själv förvaltar, 2) som genom *gåva* eller *testamente* tillfallit hustrun med villkor att vara undantagen från mannens förvaltningsrätt, 3) som tillfallit hustrun efter vunen *boskillnad* samt 4) inkomst, som hon förvärvat *genom eget arbete* såsom *lön, pension, arvode* för särskilt uppdrag samt *inkomst av rörelse eller yrke*.

Genom 1910 års skattelagar nedsattes bevillningen till $\frac{1}{10}$ av förutvarande belopp, vilket medförde en tiodubbling av det lägsta belopp, för vilket bevillning kan beräknas, enär skatt på mindre än ett öre ej kan ifrågakomma. Om gifta parets sammanlagda inkomst ej utgör mer än 500 kr., måste genom bevillningsfria avdraget (jämför sid. 7) minst 100 kr. därav deklarerars såsom hustruns särskilda inkomst för att på henne skall belöpa sig 1 öre i bevillning och hon därigenom få rösträtt. Har det gifta paret minst 1,800 kr. såsom gemensam inkomst, göres intet bevillningsavdrag, och *hustrun behöver endast hava 10 kr.* som enskild inkomst för att få 1 öre i bevillning och därmed rösträtt.

I Stockholm (och andra dyrare orter) taxeras i regeln ej inkomst understigande 700 kr., varföre hustruns skattskyldighet och rösträtt där inträder först vid högre inkomst på följande sätt:

Mannens och hustruns sammansräknade inkomst:	Hustruns minimiinkomst:	
	I allmänhet:	I Stockholm:
500 kr.	100: — kr.	—
600 »	40: — »	—
700 »	28: — »	140: — kr.
800 »	22: 86 »	53: 54 »
900 »	20: — »	36: — »
1,000 »	18: 19 »	28: 58 »
1,100 »	16: 93 »	24: 45 »
1,200 »	13: 34 »	17: 15 »
1,300 »	13: — »	16: 25 »
1,400 »	12: 73 »	15: 56 »
1,500 »	12: 50 »	15: — »
1,600 »	12: 31 »	14: 55 »
1,700 »	12: 15 »	14: 17 »
1,800 » och däröver	10: — »	10: — »

I alla andra än förut angivna 4 fall är mannen deklarations- och skattskyldig för hustruns fastighet och inkomst, *även* om hustrun föregående år ej levat tillsammans med mannen.

§ 8 *mom. 1.* För omyndig röstar förmyndaren eller, där flera äro förmyndare, den som dessa bland sig utse.

Ej må för samfäld egendom mer än *en* person rösträtt vid valet utöva. För bolag må bolaget eller dess styrelse, och för oskiftat bo delägarna i detsamma ombud utse.

För näring eller rörelse, som under borgenärens förvaltning står, ävensom i enahanda fall för fast egendom må ej röstas.

Mom. 2. Röstägande är berättigad att sin rösträtt på annan röstägande (inom samma valkrets) överlåta; dock *må ingen på grund af fullmakt denna rätt utöva för mer än en röstberättigad.*

Fullmakten skall vara antingen skriven och underskriven av utställaren samt med dennes sigill försedd eller ock av honom (henne) underskriven och med två vittens underskrift bestyrkt. (*Lag den 26 maj 1909.*)

Anm. 1. Den, som röstar med fullmakt, bör söka få en fullmakt, med vilken skall röstas vid *samma* vallokal som man själv röstar. Annars röstar man med sina egna röster först, får ett intyg därom av valförrättaren och går sedan till den andra vallokalen och röstar med fullmakten.

Anm. 2. Fullmakt för stadsfullmäktigeval kan skrivas efter nedanstående formulär:

Fullmakt

för innehavaren att vid det den ..... mars 191..... försiggående stadsfullmäktigevalet för ..... valkretsen i Stockholm utöva min rösträtt.

Stockholm den ..... 191.....

Namn: .....

Titel eller yrke: .....

Bostad: .....

(Kvarter och kvarterets nummer).

Egenhändig underskriften intyga:

§ 9. *Röstvärdet skall för en var till deltagande i valet berättigad medlem av kommunen beräknas i förhållande till den sammanlagda inkomst, för hvilken han (eller hon) enligt § 40 är pliktig erlägga stadsutskylder, sålunda ätt honom tillägges:*

för dylik inkomst till och med två tusen kronor en röst för hvarje påbörjat belopp av ett hundra kronor;

för inkomst, som är högre än två tusen kronor, tjuguren röster samt därutöver en röst för varje påbörjat belopp av fem hundra kronor, varmed inkomsten överstiger två tusen fem hundra kronor, så att inkomst över två tusen fem hundra kronor, men ej över tre tusen kronor, medför tjugutvå röster, och så vidare;

dock må ej någon utöva rösträtt för mer än fyratio röster. (Lag den 26 maj 1909.)

§ 10. Valet sker med slutna sedlar.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöver det antal stadsfullmäktige valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet fullmäktige, avse själva fullmäktigvalet och de övriga allenast val av efterträdare åt avgången fullmäktig. Har å valsedeln medelst en linje avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva fullmäktigvalet.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ovan är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än det antal fullmäktige valet avser, vare ändock giltig. (Lag den 26 maj 1909.)

Anm. Rösterna hopräknas med tillämpning af *proportionell valmetod*, så att olika meningsgrupper bland de röstande bliva företrädta bland stadsfullmäktige efter sitt röstetal. Om t. ex. vid val av 10 stadsfullmäktige avgivits 5,000 röster på moderata, 3,000 röster på liberala, och 2,000 röster på socialdemokrater, bliva 5 moderata, 3 liberala och 2 socialdemokratiska stadsfullmäktige valda.

§ 40. *En var medlem av kommunen är i allmänhet skyldig att till de utgifter, som för kommunens gemensamma behov böra uttaxeras, lämna bidrag i förhållande till sin inkomst, beräknad för jordbruksfastighet till sex kronor och för annan fastighet till fem kronor för varje fulla ett hundra kronor av taxeringsvärdet jämlikt senast fastställda taxeringslängd, samt ifråga om inkomst av kapital och arbete till det beskattningsbara belopp, för vilket bevillning till staten skall jämlikt senast fastställda taxeringslängd erläggas. För sådan fastighet, för hvilken bevillning ej erlägges, skola stadsutskylder ej påföras.*

Enahanda skyldighet att till kommunens gemensamma utgifter bidra, som ovan är stadgat, åligger jämväl bolag. (Lag den 26 maj 1909.)

Anm. 1. I Stockholm taxeras såsom förut (sid. 4) nämnts i regeln endast den, som har en årsinkomst av 700 kr. med ett bevillningsfritt avdrag av 650 kr. Hennes beskattningsbara inkomst blir då 50 kr. med 1 kommunalröst. Med 1,000 kr:s inkomst och 650 kr. bevillningsfritt avdrag, blir beskattningsbara inkomsten 350 kr. och 4 kommunalröster. Från och med 1,200 kr. till 1,800 kr. inkomst blir i regeln 500 kr. bevillningsfritt avdrag. För en årsinkomst av 1,500 kr. blir alltså 10 kommunalröster, för 1,850 kr. inkomst 19 röster, för 2,600 kr. inkomst 22 röster, för 6,501 kr. inkomst 30 röster och för 11,501 kr. inkomst 40 röster.

Anm. 2. *Mannens och hustruns inkomster*, även om de taxeras särskilt, *sammanräknas, då det gäller befrielse från eller lindring i bevillning.* (Bevillningsförordningen § 12.) Om mannen således har 1,500 kr. och hustrun 400 kr. i inkomst, utgör det tillsammans 1,900 kr. och vardera får skatta och rösta för *hela* sin inkomst. Han får i detta fall 15 och hon 4 röster.

Anm. 3. Stockholms stad har 100 stadsfullmäktige, som från och med 1913 väljas för 4 år, med halva antalet vartannat år. Valen 1912 gälla för 3 år. Valen hållas i mars å tid och i vallokaler, som magistraten kungör. Staden är från och med år 1910 delad i 6 valkretsar: 1) Nikolai—Maria, 2) Klara—Kungsholmen, 3) Adolf Fredrik—Jakob—Johannes, 4) Gustaf Vasa—Matheus, 5) Östermalm (Engelbrekt—Hedvig Eleonora—Oscar) och 6) Kata-rina. Varje krets utser vartannat år 8 stadsfullmäktige utom Östermalms, som utser 10.

Aven om man har fastigheter i flere valkretsar, röstar man endast i *en*, nämligen där man bodde och mantalskrevs i jan. *näst föregående år.* Valförrättaren antecknar röstetalet utanpå valsedeln.

B) I övriga städer.

(Förordningen om kommunalstyrelse i stad av den 21 mars 1862.)

§ 8. Vid allmän rådstuga utöva stadens samtliga röstberättigade invånare kommunens beslutande rätt.

Anm. I stad med över 3,000 invånare *skall* och i mindre städer *kan* beslutanderätten uppdragas åt stadsfullmäktige. Endast en enda stad (Nora) saknade år 1911 stadsfullmäktige. I alla övriga 99 städer är allmänna rådstugan inskränkt till val av stadsfullmäktige och av landstingsmän.

§ 9. *Envar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem av en stadskommun* samt enligt § 57 förbunden att *erlägga skatt till kommunen*, och icke häftar för oguldna stadsutskylder, är, med iakttagande av de närmare bestämmelser som § 10 innehåller, *berättigad att vid allmän rådstuga delta i överläggningar och beslut* — — — — —

Anm. 1. § 57 avser bevillningen, som erlägges av fastighetsägare och av dem, som taxeras för en årsinkomst av minst 500 kr. § 10 avser omyndiga, bolag, oskiftat bo och konkurs, för vilka gälla samma bestämmelser som för Stockholm (se sid. 4.)

Anm. 2. Varje stad utser efter folkmängden minst 20, högst 60 stadsfullmäktige för en tid av 4 år, därav *halva* antalet väljas *valtannat* år. Stad med minst 10,000 invånare skall för stadsfullmäktigval delas i valkretsar, som vardera utser 10—25 stadsfullmäktige. Valsättet är *proportionellt* såsom i Stockholm (se sid. 6). *Envars röstetal beror på den taxerade inkomsten från 1 till 40 röster* liksom i Stockholm (se sid. 5).

Anm. 3. Röstning med fullmakt kan ske liksom i Stockholm. Fullmaktsformuläret för Stockholm (se sid. 5) är tillämpligt, men insättes naturligtvis vederbörande stads namn, och där ej valkretsindelning är, uteslutes det om valkretsen.

2. Allmän rådstuga.

I stad, där stadsfullmäktigeinstitutionen ej införts, äger kommunalt röstberättigad kvinna att å allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut, som angå *alla* stadens ärenden, således ej blott i val av stadsfullmäktige och landstingsmän.

Anm. Bestämmelser om rösträtt och fullmakt m. m. äro de samma som vid stadsfullmäktigeval (se ovan).

3. Kommunalstämma.

(Förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862 med senare ändringar.)

§ 8. *Envar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem av en kommun samt enligt § 57 förbunden att till kommunen erlägga skatt, och icke häftar för oguldna kommunalutskylder, skall, under iakttagande av de närmare bestämmelser, som § 9 innehåller, vara berättigad att deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut.*

Anm. 1. § 57 avser dem som erlägga bevillning såsom fastighetsägare, arrendatorer eller, inkomsttagare med en taxerad inkomst av minst 500 kr.

Anm. 2. § 9 avser omyndiga, bolag, oskiftat bo och

konkurs, varför gälla samma bestämmelser som för Stockholm (se sid. 4) samt *arrendatorer*, varom gäller: »För fastighet, som innehaves av landbo eller arrendator, röstar innehavaren».

§ 11. *Mom. 1. Röstvärdet beräknas för en var röstägande i förhållande till den sammanlagda inkomst, för vilken han enligt § 58 är pliktig erlägga kommunalutskylder, sålunda att honom tillägges:*

för dylik inkomst till och med ett tusen kronor en röst för hvarje påbörjat belopp av ett hundra kronor;

för inkomst, som är högre än ett tusen kronor, elva röster samt därutöver en röst för varje påbörjat belopp av fem hundra kronor, varmed inkomsten överstiger ett tusen fem hundra kronor, så att inkomst över ett tusen fem hundra kronor, men ej över två tusen kronor, medför tolv röster, och så vidare;

dock må ej någon utöva rösträtt för mer än fyratio röster eller i något fall för större antal röster, än som svarar emot en tiondedel av kommunens hela rösttal efter röstlängden. (Lag den 26 maj 1909).

Anm. 1. § 58 motsvarar § 40 i kommunalförordningen för Stockholm (se sid. 6).

Å kommunalstämma tillämpas således liksom i städerna en *40-gradig röstskala*, dock med den skillnad att beskattningsbar inkomst redan efter 1,000 kr. endast ger en röst för vart påbörjat 500-tal. En årsinkomst av 1,900 kr. ger i stad 19 röster, men på landet endast 12.

Anm. 2. *Omröstning* sker öppet och efter upprop. Val skall, där så äskas, förrättas med slutna sedlar, varvid röstetalet tecknas utanpå valsedeln.

Anm. 3. Om *fullmakt* gäller detsamma som i Stockholm (se sid. 5). Den kan skrivas enligt följande formulär:

Fullmakt

för innehavaren att vid kommunalstämma i .....

..... den ..... 191..... föra min talan och ut-

öva mig tillkommande rösträtt.

..... den ..... 191.....

Egenhändiga underskriften intyga undertecknade på en gång närvarande vittnen:

_____

4. Kommunalfullmäktige.

(Förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862.)

§ 27. Vill kommunen åt *fullmäktige* överlåta att med kommunalstämmans rätt handlägga och avgöra de till stämans behandling hörande ärenden, då må, med de villkor och undantag här nedan sägs, sådant vara tillåtet.

Anm. 1. För införande och avskaffande av kommunalfullmäktige fordras beslut å kommunalstämman och att $\frac{2}{3}$ av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet förena sig därom. (*Lag av den 26 maj 1909*).

Kommunalfullmäktige skola utgöras av: 1) ordförande och vice ordförande i kommunalstämman, 2) kommunalnämndens valda ledamöter samt 3) så många dessutom valda ledamöter, att hela antalet bli *fyra* gånger så många som kommunalnämndens ledamöter. Om kommunalnämndens ledamöter äro 7, skola således kommunalfullmäktige vara 28. Valen gälla för 4 år med ombyte av hälften vartannat år.

Kommunalfullmäktige avgöra kommunens flesta ärenden.

Kommunalfullmäktige hava endast införts i ett 30-tal köpingar och större kommuner.

5. Municipalstämma.

(Förordningen om kommunalstyrelse på landet av den 21 mars 1862.)

§ 80. *Mom. 1.* Har k. m:t förordnat, att ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt vad i hälsovårdsstadgan för riket föreskrives om stad skola lända till efterrättelse för område å landet, som ej utgör egen kommun, vare det område att anse såsom ett särskilt samhälle (*municipalsamhälle*), vars medlemmar äga att, oberoende av kommunen i övrigt, själva vårda sådana för samhället gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, som avses i nämnda författningar eller föranledas av dessas tillämpning inom samhället; och gälle i avseende härå om municipalsamhälle i tillämpliga delar vad i denna förordning är om kommun stadgat, med iakttagande därav, att i stället för kommunalstämma, kommunalfullmäktige och kommunalnämnd, mot-

svarande myndigheter inom municipalsamhälle skola benämnas *municipalstämma*, *municipalfullmäktige* och *municipalnämnd*.

Mom. 2. Genom stadgandet i mom. 1 sker ej ändring vare sig i den medlem av municipalsamhälle tillkommande rätt att inom den kommun, samhället tillhör, deltaga i där förekommande överläggningar och beslut rörande angelägenheter av enahanda art som dem, vilka i sagda mom. avses, eller i hans skyldighet att lämna bidrag till utgifter, som av dylika beslut föranledas. — — —

Mom. 5. Vad i denna § är stadgat om municipalsamhälle gälle även om *köping*, som icke utgör egen kommun. (*Lag den 27 maj 1898.*)

Anm. 1. Den, som har rösträtt å municipalstämma, äger således även rösträtt å kommunalstämma i den kommun, inom vilken municipalsamhället är beläget.

Anm. 2. *Fullmakt* för municipalstämma kan skrivas som för kommunalstämma (se sid. 9), om blott ordet »municipalstämma» insättes i stället för »kommunalstämma».

Anm. 3. I Sverige finnas omkring 160 municipalsamhällen.

6. Kyrkostämma.

(Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd av den 21 mars 1862.)

§ 4. Rättighet att deltaga i kyrkostämmas överläggningar och beslut tillkommer, *på landet*, den, som på kommunalstämma och, *i stad*, den, som vid allmän rådstuga (i Stockholm vid stadsfullmäktigeval) rösträtt äger; *främmande religionsbekännare* och de, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, dock härifrån undantagna.

§ 6. Vid omröstning följes, *på landet*, vad för kommunalstämma och, *i stad*, vad för allmän rådstuga stadgat är i avseende på röstberäkning samt rösträtts utövning och överlåtande på annan person.

Anm. 1. Såväl i stad som på landet röstas således från och med 1910 efter den *40-gradiga röstskalan*. För *Stockholm* gäller dock fortfarande vid kyrkostämmor en 20-gradig skala, så att *för varje helt eller påbörjat 8-tal av* (beräknade) *bevillningskronor* *åsättes 1 röst*, högst 20 röster. T. ex. den, som har 1—8 kr. i beräknad bevillning (10 gånger den bevillning som utgöres. Jfr sid. 4) har 1 röst, 17 kr. i bevillning 3 röster, 100 kr. i bevill-

ning 13 röster, 155 eller 200 kr. i bevilning 20 röster o. s. v. Röst-rätten utövas i den församling, där man är mantalsskriven. Har man fastighet eller rörelse i annan församling, så äger man *även* rösträtt i den senare församlingen. (*Förordningen om kyrkostäm-ma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm av den 20 nov. 1863 och Förordningen av den 28 okt. 1910.*)

Anm. 2. Den, som häftar för oguldna utskylder till kyrka och skola, äger ej rösträtt å kyrkostämma.

Anm. 3. *Fullmakt* kan skrivas som för kommunalstämma (se sid. 9), om blott ordet »kommunalstämma» utbytes mot »kyrko-stämma».

Anm. 4. Omröstningen sker såsom vid kommunalstämma (se sid. 9).

7. Kyrkofullmäktige.

Om kyrkligt ärende, som rör *Stockholm* samfält, be-slutes på samtidigt hållna kyrkostämmor i alla församlingar. Bliva då meningarna skiljaktiga, avgöres ärendet av *kyrko-fullmäktige*. Dessa, 50 till antalet med 30 suppleanter, väljas årligen av församlingarna (3—7 ledamöter och 3—4 suppleanter från varje av de 8 gamla territoriella försam-lingarna) efter vanlig röstgrund. Angår ärende endast vissa av huvudstadens församlingar, avgöres det av fullmäktige från de församlingar, som det angår.

Sedan utgifterna för folkskolorna bestämmas av stadsfull-mäktige, ha kyrkofullmäktige ej haft något att göra, varföre denna institution för huvudstaden snart torde komma att avskaffas.

Även *Göteborg* har för sina 9 territoriella församlingar 45 *kyrkofullmäktige*, 5 från hvarje församling, valda vid kyrkostämmorna efter vanlig röstgrund. Som Göteborgs församlingar hava gemensam ekonomi, finnes för förvalt-ningen därav en av kyrkofullmäktige vald och inför dem ansvarig *kyrkonämnd*.

8. Kyrkomötesombud.

(Lag ang. allmänt kyrkomöte av den 16 nov. 1863.)

§ 5. Inom varje pastorat äga samtliga å kyrkostämma röstberättigade lekmän inom sig vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande utse *en* elektor.

Anm. Enligt praxis förstås vanligen med lekmän *även kvinnor*. På vissa håll ha dock kvinnor vägrats deltaga i sådant

val. Prejudikat från k. m:t finnes ej. Varje röstande har *en* röst. Elektorerna sammanträda sedan distriktvis för ett stift eller en stiftsdel och utse en eller 2 av de 30 lekmannaombuden.

9. Landsting.

(Förordningen om landsting av den 21 mars 1862 med senare ändringar.)

För att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter och val av ledamöter i Första kammaren finnes för varje län ett *landsting*, bestående av för 4 år valda ledamöter för länets landsbygd och städer.

Anm. Kalmar län är delat i två landstingsområden. De största städerna: Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle, deltaga ej i landsting. I dessa utöva stadsfullmäktige landstingsfunktioner, särskilt val till Första kammaren.

Valkretsarna äro särskilda för landsbygden och städerna. För varje valkrets utses *en* landstingsman och *därutöver* efter folkmängden *en* landstingsman på landet för varje fullt tal av 5,000 och i stad för varje fullt tal av 3,000 invånare. Stad med minst 6,000 invånare bildar egen valkrets. Mindre städer förenas i valkretsar med 6,000—12,000 invånare. Varje valkrets väljer 3—6 landstingsmän och lika många suppleanter.

Landstingsmän och suppleanter *väljas å kommunalstämma eller allmän rådstuga* enligt vanlig kommunal röstgrund. Vid röstsammanräkningen tillämpas *proportionell* valmetod. (Jfr. sid. 6.)

Anm. 1. Landstingsmannavalet ske med slutna sedlar. Å varje valsedel uppföras högst dubbelt så många namn som det antal landstingsmän, som skola utses för valkretsen. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet *landstingsmän*, avse landstingsmannavalet och de övriga allenast valet av *suppleanter*.

Anm. 2. Då riksdagens Första kammare utses av landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting (se ovan), och kvinnorna äga deltaga i val av landstingsmän och stadsfullmäktige, så *äga kvinnorna medelbart att deltaga i val av ledamöter i Första kammaren*. Där kvinnor invalts i de större städernas stadsfullmäktige, få de *omedelbart* deltaga i sådant val.

10. Prästval.

(Lag ang. tillsättning av prästerliga tjänster av den 9 dec. 1910.)

§ 26. *Mom. 1. Rösträtt vid prästval tillkommer envar i församlingen mantalsskriven välfrejdad man eller kvinna, som uppnått 21 års ålder och äger att för egen del i kyrkostämmans överläggningar och beslut deltaga, dock ej den, som står under förmynderskap, eller hustru, för vilken god man jämlikt 19 kap. 4 § ärvdabalken förordnats. Hustru till röstberättigad man äge ock, även om hon icke är berättigad att deltaga i kyrkostämmans överläggningar och beslut, rösträtt vid prästval i församlingen, därest hon är välfrejdad och uppnått 21 års ålder samt ej är främmande trosbekännare eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan och ej heller god man jämlikt 19 kap. 4 § ärvdabalken för henne förordnats.*

Mom. 2. Medlem av icke territoriell församling (t. ex. i Stockholm Tyska församlingen) äge ej rösträtt vid prästval inom territoriell församling (t. ex. Storkyrkoförsamlingen).

Mom. 3. Rösträtt må i stadsförsamling ej utövas av annan än den, som personligen infinner sig vid valtillfället.

I landsförsamling äge röstberättigad utöva sin rösträtt genom annan röstberättigad; och gälle därvid om rösträttens överlåtande vad för kyrkostämma är stadgat.

Mom. 4. Varje röstande äge en röst.

Anm. 1. Ovan citerade 19 kap. 4 § i ärvdabalken stadgar: »Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker, ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd. Är det hustru, varde mannen eller annan förordnad till god man att utöva hennes rätt i avseende å egendoms förvaltning.»

Anm. 2. Fullmakt vid prästval får, såsom av mom. 3 framgår, endast användas i landsförsamling och kan skrivas enligt nedanstående formulär:

Fullmakt

för innehavaren att vid det till den ..... 191.....
utlysta valet av kyrkoherde (komminister) med .....
..... församling utöva min rösträtt.
..... den ..... 191.....

Egenhändiga underskriften intyga på en gång närvarande:

II. Kommunal valbarhet.

Med kommunal valbarhet förstås rätten att kunna väljas till kommunala förtroendeuppdrag. Kommunalt röstberättigad *kvinn*a kan från den 1 januari 1910 under samma villkor som män väljas till *alla kommunala förtroendeuppdrag* utom till landstingsman.

Kvinna kan ej heller väljas till *nämndeman* — det är ock egentligen icke något *kommunalt* uppdrag — men väl utöva sin rösträtt vid nämndemansval (Jfr. anm. sid. 3 om borgmästare- och rådmansval.)

*Gift kvinn*a, som är röstberättigad, är på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, *icke obehörig* att utöva kommunalt uppdrag.

I allmänhet kan kvinna *när som helst avsäga sig kommunalt uppdrag*. Den kommunala valperioden är annars i regeln 4-årig.

De vanligaste kommunala förtroendeuppdragen äro följande:

A) *I stad:*

1) *ordförande, vice ordförande och ledamot i stadsfullmäktige;*

2) *ordförande, vice ordförande och ledamot i drätselkammaren;*

Anm. I Stockholm kallas motsvarande myndighet *drättsel-nämnd*.

3) *ordförande, vice ordförande och ledamot i hälsovårdsnämnden;*

Anm. Hälsovårdsnämnd finnes även i köpingar och municipalsamhällen.

4) *ordförande, vice ordförande och ledamot i byggnadsnämnden;*

Anm. I större städer finnes dessutom en *handels- och sjöfartsnämnd* samt särskilda styrelser för *hamnbyggnad, renhållning, vägunderhåll, belysning* m. fl. ändamål.

I Stockholm finnes dessutom ett *beredningsutskott, mantalsnämnd, kyrkogårdsnämnd, arbetsförmedlingsstyrelse, lantegendomsnämnd* m. fl. styrelser.

B) *På landet:*

1) *ordförande och vice ordförande i kommunalstämman;*

2) *ordförande, vice ordförande och ledamot i kommunalnämnden;*

Anm. Kommunalnämnden är i regeln även *hälsovårdsstyrelse*.

3) *ledamot av kommunalfullmäktige;*

4) *ordförande och vice ordförande i municipalstämman;*

5) *ordförande, vice ordförande och ledamot i municipalnämnden;*

6) *ledamot av municipalfullmäktige.*

C) **Både i stad och på landet:**

1) *vice ordförande i kyrkostämman;*

2) *ledamot av kyrkorådet;*

3) *vice ordförande och ledamot i skolrådet;*

Anm. I Stockholm finnes utom skolrådet en särskild *folkskoleöverstyrelse*.

4) *vice ordförande och ledamot i barnavårdsnämnd;*

Anm. I vanliga fall är skolrådet barnavårdsnämnd.

5) *ordförande, vice ordförande och ledamot i fattigvårdsstyrelse;*

Anm. På landet är vanligen kommunalnämnden fattigvårdsstyrelse. Även *icke kommunalt röstberättigade* kunna väljas till ledamöter i fattigvårdsstyrelse. I Stockholm finnes utom lokala fattigvårdsstyrelser en särskild *fattigvårdsnämnd*.

6) *ordförande, vice ordförande och ledamot i fosterbarnsnämnd:*

Anm. I vanliga fall är kommunalnämnden fosterbarnsnämnd.

7) *ledamot i taxeringsnämnd;*

8) *ledamot i prövningsnämnd.*

För närmare kännedom om kommunala rättigheter och skyldigheter hänvisas intresserade till ovan anförda lagar och förordningar.

En utförligare populär framställning av Sveriges kommunalförvaltning finnes i förf:s »*Medborgarens bok*» Del II och Del V samt om kyrkomötet i samma arbete Del I.

I och för beskattningen hänvisas även till förf:s skrift: »*Taxering och självdeklaration*» med exempelvis ifyllda deklara-tionsformulär.
